

Nota's op 14 December 1954 te 's-Gravenhage tussen de Nederlandse en de Amerikaanse Regering gewisseld, houdende een overeenkomst betreffende de oprichting van een Technisch Studiecentrum ten behoeve van S.H.A.P.E. voor de luchtverdediging

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE
ZAKEN EN VAN DE MINISTER ZONDER
PORTEFEUILLE

No. 1

Ter Griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
ontvangen: 13 Januari 1955.

De wens, dat deze Overeenkomst aan de uitspraak van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens de Kamer of door ten minste twintig leden der Kamer uiterlijk te kennen worden gegeven op 12 Februari 1955.

's-Gravenhage, 12 Januari 1955.

Wij hebben de eer U Hoogedelgestrengede mede te delen, zulks overeenkomstig artikel 62, lid 2, van de Grondwet, dat op 14 December 1954 te 's-Gravenhage tussen de Nederlandse en de Amerikaanse Regering Nota's zijn gewisseld, houdende een overeenkomst betreffende de oprichting van een Technisch Studiecentrum ten behoeve van S.H.A.P.E. voor de luchtverdediging. Tekst en vertaling van de Nota's zijn geplaatst in het hierbij overgelegde *Tractatenblad* 1955 No. 1. De overeenkomst is aangegaan onder voorbehoud van haar beëindiging bij onthouding van de goedkeuring van de Staten-Generaal. Een toelichtende Nota betreffende de overeenkomst is hiernevens gevoegd.

Indien wij niet binnen dertig dagen na ontvangst van deze brief uw schriftelijke mededeling hebben ontvangen van de wens, te kennen gegeven door of namens de Kamer of door ten minste twintig leden der Kamer, dat de overeenkomst alsnog aan de goedkeuring der Staten-Generaal wordt onderworpen, wordt de goedkeuring geacht, voor zoveel de Tweede Kamer betreft, niet te zijn onthouden, tenzij door of namens de Eerste Kamer of door ten minste tien leden dier Kamer wordt verlangd, dat de overeenkomst aan de goedkeuring der Staten-Generaal wordt onderworpen.

*De Minister
zonder Portefeuille,
J. LUNS.*

*De Minister
van Buitenlandse Zaken,
J. W. BEYEN.*

Toelichtende Nota

Sedert enige tijd bestaat bij de militaire autoriteiten van de N.A.V.O. ernstige bezorgdheid omtrent de ontoereikendheid van de luchtverdediging van de Europese N.A.V.O.-landen. In verband daarmee is onlangs door het Hoofdkwartier van de Geallieerde strijdkrachten in Europa (S.H.A.P.E.) een studie over dit onderwerp ondernomen, welke tot doel heeft inzicht te verschaffen in de maatregelen, die, rekening houdend met de recente technische ontwikkelingen, genomen dienen te worden om een meer doeltreffend stelsel van waarschuwing, berichtgeving en operationele leiding op te bouwen tegen lucht-aanvallen. In de loop van deze studie is gebleken, dat S.H.A.P.E. niet in staat was de in vele gevallen zeer technische vraagstukken, verband houdende met dit onderwerp, op te lossen zonder te beschikken over een daartoe geëigend wetenschappelijk apparaat, dat tevens de in de verschillende N.A.V.O.-landen verrichte onderzoeken kan bundelen en richten. Op grond van deze conclusies heeft de Amerikaanse Regering zich bereid verklaard, gelden, welke haar onder de Mutual Security Act van 1954 ter beschikking waren gesteld, te bestemmen voor de oprichting van een technisch studiecentrum voor de luchtverdediging ten behoeve van S.H.A.P.E. Deze wijze van financiering werd verkozen, omdat zij een aanmerkelijke bespoediging betekende in vergelijking met de procedure, welke gevolgd had dienen te worden, indien men het benodigde bedrag via de

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

N.A.V.O.-begroting had willen verkrijgen, die door bijdragen van de 14 aangesloten landen wordt gefinancierd.

Eensdeels omdat ons land in de Rijksverdedigingsorganisatie T.N.O. beschikt over een goed geoutilleerd en onafhankelijk werkend wetenschappelijk instituut van internationale reputatie, anderdeels omdat men in de Nederlandse beveiligingsmaatregelen groot vertrouwen heeft, werd besloten het Centrum in Nederland te vestigen. Door de Amerikaanse Regering werd daartoe een contract met de Rijksverdedigingsorganisatie T.N.O. afgesloten. Volgens dit contract zal in Nederland een „S.H.A.P.E. Air Defense Technical Center” worden opgericht. In de N.A.V.O.-raad werd door de Amerikaanse vertegenwoordiger medegedeeld, dat dit centrum zo spoedig mogelijk in de N.A.V.O.-organisatie als eigen orgaan zal moeten worden geïncorporeerd.

Daarnaast werd door de Geallieerde Opperbevelhebber in Europa en de Amerikaanse Regering aan de Nederlandse Regering verzocht, een aantal maatregelen te nemen, welke tot doel hebben het oprichten en functioneren van het Centrum te bevorderen en welke op de toe te kennen status van N.A.V.O.-orgaan vooruitlopen. De hier bedoelde maatregelen maken het onderwerp uit van de thans overgelegde Overeenkomst, welke in overeenstemming met Artikel 62, lid 2, der Grondwet werd gesloten onder voorbehoud van haar beëindiging bij onthouding van de goedkeuring der Staten-Generaal.

Waar van de zijde van het Geallieerde Opperbevel, naar het ondergetekenden voorkomt terecht, grote nadruk was gelegd op de urgentie van de door het Centrum te ondernemen werkzaamheden, meenden ondergetekenden in het belang van het Koninkrijk te handelen door, middels toepassing van de procedure voor onverwijld inwerkingtreding van de Overeenkomst, mede te werken aan een spoedig begin van de werkzaamheden van het Centrum. Door deze gang van zaken immers werd het mogelijk nog tijdens de ministeriële vergadering van de N.A.V.O. op 17 en 18 December jl. de medewerking van de Regeringen der andere N.A.V.O.-landen te vragen voor het beschikbaar stellen van de deskundigen en de wetenschap, die voor een succesvolle vervulling van de aan het Centrum toegedachte taak onmisbaar zijn. Bovendien stelden zich de onderhandelingspartners op het standpunt, dat bij de behandeling door de Raad slechts mededeling van een onvoorwaardelijke en in werking getreden Overeenkomst zin had, van welk standpunt de redelijkheid voor zich zelf spreekt.

Inderdaad heeft generaal Gruenther tijdens bovenbedoelde vergadering een krachtig beroep in deze zin op de betrokken Ministers gedaan en heeft de Raad zijn belangstelling voor het slagen van dit project doen blijken.

Ten aanzien van de Overeenkomst zij voorts opgemerkt, dat zij is aangegaan in afwachting van het tijdstip, waarop het Centrum als onderdeel van de N.A.V.O. met N.A.V.O.-gelden zal worden gefinancierd. Het ligt namelijk, zoals gezegd, in de bedoeling, dat t.z.t. S.H.A.P.E. of enige aan de N.A.V.O.-Raad ondergeschikte organisatie het Centrum zal overnemen. In dat geval zullen op het Centrum en zijn personeel van toepassing worden, naar mag worden verwacht, hetzij het Verdrag betreffende de rechtspositie van de N.A.V.O.-staf van 20 September 1951 (*Trb.* 1951, 139), hetzij het N.A.V.O.-Hoofdkwartierenprotocol van 28 Augustus 1952 (*Trb.* 1953, 11), welke beide Overeenkomsten reeds eerder door het Nederlandse Parlement zijn goedgekeurd. Vooruitlopende daarop — het contract is aangegaan voor een tijdsduur van 2½ jaar (t/m 30 Juni 1957) —, is in de Overeenkomst een aantal regelingen getroffen (onder punt 5 van de brief aan de Ambassadeur der Verenigde Staten) aangaande de rechtspositie van het Centrum en zijn personeel, welke overeenkomen met enkele der bepalingen ter zake uit de beide bovengenoemde verdragen. Het betreft hier onder meer vrijstelling van directe belastingen en invoerrechten, alsmede, ten aanzien van het Centrum, vrijwaring tegen huiszoeking, vordering of onteigening, onschendbaarheid van archieven en vrijstelling van censuur. Ter zake van jurisdictie werd geen regeling getroffen. Het bij het Centrum werkzame personeel zal derhalve aan de rechtsmacht van de Nederlandse rechter zijn onderworpen.

Wat de punten 3 en 4 van de hierbedoelde brief aangaat, respectievelijk handelende over de invoering en de werking van het beveiligingsstelsel van de N.A.V.O. en over het beschikbaar stellen van verbindingsfaciliteiten, zij aangetekend, dat deze regelingen analoog zijn aan die, welke door andere N.A.V.O.-landen zijn getroffen voor de op hun grondgebied gevestigde organen van de N.A.V.O. De uitvoering van deze bepalingen brengt geen aanzienlijke kosten met zich en kan geschieden zonder dat hiervoor door de Binnenlandse Veiligheidsdienst aparte begrotingsfondsen behoeven te worden aangevraagd.

Aangezien het welslagen van het Centrum in aanzienlijke mate afhankelijk is van de vraag, of wetenschappelijk gequalificeerd personeel uit de N.A.V.O.-landen voor werkzaamheden in het Centrum kan worden aangetrokken, leek het gewenst de overkomst van dit personeel te bevorderen door desgewenst medewerking aan het verschaffen van huisvesting in de omgeving van het Centrum overeen te komen. De derde ondergetekende heeft zich bereid verklaard, zo nodig in overleg met de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting, bouwvolume uit het voor het Ministerie van Oorlog bestemde deel van het woningbouwprogramma te bestemmen. Naar verwacht wordt, blijft de omvang van deze maatregel beperkt tot de huisvesting diergenen der 20 à 25 buitenlandse geleerden met hun gezinnen, die op het betrekken van een woning hier te lande prijs stellen (punt 6 van de brief aan de Ambassadeur).

De Regering heeft op zich genomen om, indien zulks door de Regering der Verenigde Staten gevraagd zal worden, de verificatie van uitgaven en de waarmaking van kasstukken voor het Centrum te doen geschieden op dezelfde wijze als zulks plaats heeft ten aanzien van door de Nederlandse Regering afgesloten defensiecontracten. Ook deze maatregel kan worden uitgevoerd zonder dat hiervoor extra-bedragen op de Rijksbegroting behoeven te worden uitgetrokken (punt 7 van de brief aan de Ambassadeur).

Dit laatste geldt a fortiori voor de verplichting, welke de Regering op zich heeft genomen met betrekking tot de aanvraag van octrooien, voortvloeiende uit de uitvoering van het contract (punt 8 van de brief aan de Ambassadeur).

In punt 9 van de brief aan de Ambassadeur is overeengekomen, dat de Regering zonder kosten voor de Verenigde Staten grond ter beschikking zal stellen, voor zover zulks nodig is, voor het doen functioneren van het Centrum. Ter toelichting diene, dat het de Regering der Verenigde Staten, ingevolge een desbetreffend besluit van het Amerikaanse Congres, niet mogelijk is, gelden beschikbaar te stellen voor de aankoop van grond in het buitenland. De onderhavige bepaling van de Overeenkomst zal, naar het zich laat aanzien, echter niet medebrengen, dat de Nederlandse Regering tot aankoop van grond zal moeten overgaan. Verwacht wordt, dat voor de vestiging van het Centrum en het eventueel benutten van proefterreinen te zijnen behoeve gebruik kan worden gemaakt van grond, toebehorend aan het Ministerie van Oorlog.

In punt 10 van de brief aan de Amerikaanse Ambassadeur wordt bevestigd, dat, aangezien het contract tussen de Regering der Verenigde Staten en de Rijksverdedigingsorganisatie T.N.O. in overeenstemming is met de letter van het Memorandum van Overeenkomst betreffende Offshore Procurement (*Trb.* 1954, 73), de desbetreffende bepalingen van deze Overeenkomst van toepassing zullen zijn op het contract.

Punt 11 geeft de Regering der Verenigde Staten het recht, ter kwijting van hun verplichtingen uit het contract gebruik te maken van hun guldensbezit, waaronder in dezen tevens moeten worden begrepen de guldens, die de Amerikaanse Regering wellicht zal willen opnemen in mindering van de Nederlandse schuld aan de Verenigde Staten uit hoofde van de z.g. Leenen-Pachtovereenkomst.

Voornamelijk ten behoeve van de betaling van buitenlandse subcontractanten en van een deel van de salarissen van het buitenlandse personeel mag het Centrum, uiteraard uitsluitend indien zulks voor zijn werkzaamheden noodzakelijk is, beschikken over buitenlandse valuta. Het zal voorts gelden mogen overmaken en omwisselen (punt 12 van de brief aan de Ambassadeur).

In punt 13 van de brief neemt de Regering op zich er voor zorg te dragen, dat onroerende goederen, welke ter beschikking van het Centrum worden gesteld, zolang zulks nodig is voor het Centrum ter beschikking blijven en dat de restwaarde bij beëindiging van het gebruik naar rato van de inbreng zal worden teruggestort. De roerende goederen van het Centrum zijn het eigendom van S.H.A.P.E.

De Regering zal voorts zo nodig de werkzaamheden van het Centrum bevorderen door maatregelen op economisch gebied, als het verlenen van vergunningen voor aanschaffingen en het bewijzen van goede diensten bij het afsluiten van sub-contracten met niet-Nederlandse aannemers (punten 14 en 15 van de brief).

Aangezien de oprichting van het Centrum te beschouwen is als een onderdeel van het programma der Verenigde Staten voor wederzijdse hulpverlening in zake verdediging zijn de ondergetekenden van oordeel, dat aan de Amerikaanse Opper-officier, welke belast is met het toezicht op de naleving van het contract, en aan zijn staf de voorrechten dienen te worden verleend, welke ook zijn verleend aan sommige andere Amerikaanse ambtenaren, welke hier te lande vertoeven in verband met de uitvoering van het Verdrag tot wederzijdse hulpverlening inzake verdediging van 27 Januari 1950 (*Stb.* K 84) (punt 16 van de brief).

In punt 17 van de brief aan de Ambassadeur bevestigen de eerste en tweede ondergetekende het voornemen der Regering om, indien de contractuele verhouding van de Rijksverdedigingsorganisatie T.N.O. tot de Verenigde Staten gewijzigd zou worden, zodat daardoor de rechten en plichten van de Verenigde Staten aan S.H.A.P.E. of aan enig ander orgaan van de N.A.V.O. zouden worden overgedragen, ook dan voor het Centrum en zijn personeel regelingen te treffen, gelijkwaardig aan die, welke door de onderhavige Overeenkomst worden getroffen.

Het is door de Nederlandse research-werkers al herhaaldelijk als een gemis gevoeld, dat zij operationele aanwijzingen voor hun arbeid bezwaarlijk konden krijgen van de operationeel verantwoordelijke organen, welke immers een geïntegreerd karakter dragen en daardoor geen rechtstreekse band met natio-

nale instellingen hebben. In deze lacune is nu voorzien, terwijl tevens verwacht wordt, dat de vruchten van onderzoek bij de bondgenoten met de Nederlandse kunnen worden samengebracht. Het onderzoek zal zich in de aanvang waarschijnlijk richten op waarneming en overbrenging van waarnemingen en ligt hoofdzakelijk op het terrein der electronica.

Tenslotte wensen de ondergetekenden ook op deze plaats uiting te geven aan hun voldoening, dat Nederland voor de vestiging van dit Centrum is uitgekozen. Als eerste proeve van militair-wetenschappelijke research van de N.A.V.O. moet aan de vestiging hier te lande grote betekenis worden toegekend.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

J. W. BEYEN.

De Minister zonder Portefeuille,

J. LUNS.

De Minister van Oorlog,

C. STAF.

De Minister van Financiën,

VAN DE KIEFT.

De Minister van Economische Zaken,

J. ZIJLSTRA.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

De Minister van Justitie,

L. A. DONKER.